

Motion till riksdagen 2011/12:N311

av **Annika Lillemets m.fl. (MP)**

Kommunalt företagande på likvärdiga villkor

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka det s.k. elundantaget från kommunallagens lokaliseringsprincip till att omfatta även övrig ledningsbunden infrastruktur.

Bakgrund

För att klara vår tids största utmaning, att hejda klimatförändringarna, behövs alla goda krafter. Våra gemensamt ägda bolag har en betydande roll i detta livsviktiga arbete, som kraftfulla redskap för att utveckla och sprida förnybar energi. I kommunala bolag, som drivs med längre planeringshorisont än nästa kvartalsrapport, har många samhällsnyttiga och kommersiellt intressanta miljötekniska lösningar tagits fram. De kommunala bolagen är viktiga för att garantera kommuninvånare och företag grundläggande infrastruktur och service. Kommunala bolag spelar därtill en allt viktigare roll för att öka konkurrensen på marknader som hotas av oligopol. De bidrar också till att finansiera gemensam välfärd.

Det är därför angeläget att ändra gällande svensk lagstiftning så att de kraftfulla redskap våra kommunala bolag utgör, kan användas bättre.

Konkurrens på olika villkor

Lagen om konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet syftar bland annat till att förhindra att kommunala bolag konkurrerar ut privata alternativ. Visst är det angeläget att skydda småföretag mot konkurrens på orättvisa villkor. Eftersom den nya lagen endast syftar till att hindra offentliga konkurrenter men

Fel! Okänt namn på

inte privata, blir emellertid dess nytta för småföretagarna begränsad. Å andra sidan är kommunala bolag ofta till nytta för det lokala näringslivet. Många privata småföretag levererar varor och tjänster till dem.

Ett allvarligt problem med lagen är att den orsakar osäkerhet om vad kommuner får ägna sig åt. Det leder till att vi riskerar gå miste om värdefulla initiativ inom till exempel miljöteknikutveckling.

Att den nya konkurrenslagstiftningen skulle gynna privat företagsamhet genom att begränsa den kommunala är således en sanning med modifikation och tycks utgå från en trångsynt föreställning att privat och offentligt företagande ohjälpligt står mot varandra. Det är ägarkoncentration och megakoncerner som är det främsta hotet mot effektiva marknader och demokratin. På marknad efter marknad – som energi, transporter, livsmedel eller medier – ser vi hur ägarkoncentrationen tilltar dramatiskt. Detta gäller även nyligen avreglerade marknader som vård och utbildning. Över hälften av världshandeln sker inte längre mellan utan inom företag, alltså mellan olika enheter inom samma koncern, där utbytet av varor och tjänster ofta styrs mer av administrativa beslut än av fria marknadskrafter. En sorts blå planekonomi växer fram, och att göda dessa storbolag med små kommunala bolag lär knappast vitalisera marknaden. Energiförsörjning är ett exempel på en kritisk samhällsfunktion som inte enbart bör lämnas över till ett fåtal privatägda bolag. Regelverket – och marknaden – haltar för övrigt betänkligt när utlandsägda kommunala och statliga energibolag räknas som privata bolag i Sverige och följaktligen inte begränsas av svensk lagstiftning på samma sätt som sina kommunala konkurrenter.

Kommunalt företagande på frammarsch runt om i världen

På många håll i omvärlden tilltar nu motståndet mot denna utveckling och en våg av återkommunaliseringar rullar genom, exempelvis, många tyska kommuner, där energibolag och annan central infrastruktur köps tillbaka – inte minst för att påskynda utvecklingen bort från kol och kärnkraft. I Hamburg har den styrande koalitionen av gröna och kristdemokrater beslutat investera i ett nytt kommunägt energibolag, som ska fokusera på förnybar energi och utmana det bolag som häromåret såldes till kolkraftssatsande Vattenfall.

Det kommunala ägandet ökar även i USA. Allt fler kommuner agerar entreprenörer och startar lokala företag. I och med detta vinner man en ökad lokal ekonomisk stabilitet, fler lokala arbetstillfällen, kommunal inkomst samt en större skattebas för kommunen. Även i Sverige ger kommunala bolag betydande intäkter till kommunerna. Likvärdiga villkor för privata, statliga och kommunala bolag ger ökade möjligheter att stärka finansieringen av kommunal service. Varför skulle till exempel inte ägare till svenska kommunala energibolag, det vill säga kommuninvånarna, ha samma rätt till utdelning på sitt insatta kapital som Eons eller Fortums aktieägare?

Nya regioner öppnar möjligheter

Den process vi nu befinner oss i där Sveriges administrativa indelning kommer att förändras på det mest genomgripande sättet sedan 1600-talet öppnar många möjligheter. Verksamheter, i synnerhet sådana som präglas av stora skalfördelar, kan bedrivas effektivare när nya regioner skapas. Det blir också lättare att bibehålla och utveckla spetskompetenser när verksamhetsbasen är tillräckligt bred.

Ett område som präglas av såväl stora skalfördelar som behov av spetskompetens, inte minst inom miljöteknikområdet, är den ledningsbundna infrastrukturen. Elnät, fjärrvärme, VA och bredband är vitala funktioner för ett samhälle och dess utveckling. Dessa verksamheter kännetecknas av stora investeringskostnader som om de kan delas på flera kunder ger en lägre kostnad för de tjänster som levereras. De företag som verkar inom området är i huvudsak statliga eller kommunala bolag. Även privata företag förekommer, men de utgör en klar minoritet. Med dagens lagstiftning är spelreglerna olika för de olika aktörerna.

Ett svenskt statligt bolag, ett utländskt statligt bolag, ett svenskt eller utländskt privatägt bolag och ett utländskt kommunalt bolag har rätt att bedriva exempelvis fjärrvärmeverksamhet i hela Sverige. Ett bolag som ägs av en svensk kommun lyder däremot under kommunallagens lokaliseringprincip och får därmed verka enbart inom den egna kommunen, med vissa undantag. Syftet med denna begränsning, när den tillkom, var att skydda kommuninvånarnas intressen. Bildandet av nya, större regioner ligger nu i medborgarnas intresse, genom att det blir möjligt att driva verksamheter på ett mer effektivt sätt. Därför måste det skapas förutsättningar för att den ledningsbundna infrastrukturen ska kunna utvecklas när det gäller kvalitet och kostnadseffektivitet.

I dag finns i ellagen ett undantag från kommunallagens lokaliseringprincip och självkostnadsprincip. Det gör att kommunala bolag kan bedriva elhandelsverksamhet på affärsnärlig grund över hela riket. Detta främjar konkurrensen på elmarknaden. Även i fjärrvärmelagen finns ett undantag från självkostnadsprincipen och ett begränsat och mer otydligt undantag från lokaliseringprincipen där ett kommunalt ägt fjärrvärmebolag får bedriva verksamhet i den egna kommunens närhet. TPA-utredningen *Fjärrvärme i konkurrens* SOU 2011:44 föreslår att lagen ändras så att samma undantag som gäller på elområdet också ska gälla på fjärrvärmeområdet.

Miljökraven för fjärrvärmeproduktionsanläggningar och reningsverk ökar i takt med att den miljötekniska utvecklingen går framåt. Nya reningstekniker med bättre prestanda utvecklas kontinuerligt. Här är de kommunala bolagen drivande. Denna typ av teknik kännetecknas av skalfördelar. En större anläggning har bättre miljöprestanda till lägre kostnad per producerad enhet än vad en mindre anläggning har. Skärpta miljökrav driver därför på utvecklingen mot större och effektivare anläggningar. Men kommunallagens lokaliseringprincip hämmar utvecklingen genom att styra mot lösningar som är mindre kostnadseffektiva och med sämre miljöprestanda.

Bredbandsnäten är viktig infrastruktur i dagens samhälle. De kommunalt ägda stadsnätbolagen står för mycket av den bredbandsutbyggnad som har

Fel! Okänt namn på

skett och som kommer att ske. Detta gäller i synnerhet i mindre tätorter och på landsbygden. Regeringens mål för tillgång till bredbandskommunikation kommer svårtligen att nås utan de kommunalt ägda bolagen. Även bredbandsverksamheten påverkas av skalfaktorer. Genom större storlek på nätet och fler kunder kan kostnaden per kund för att driva verksamheten sänkas. Det innebär att även här leder kommunallagens lokaliseringsprincip till högre kostnader för kunderna än vad som annars varit möjligt.

De nya starka regionerna bör byggas på kostnadseffektiv regional infrastruktur med hög kvalitet. De framåtsträvande kommunala företagen runtom i Sverige och deras miljösatningar bör bejakas istället för begränsas.

Vi anser därför att riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening om att ändra lagstiftningen genom att utöka det så kallade elundantaget från kommunallagens lokaliseringsprincip till att omfatta även övrig ledningsbunden infrastruktur så att kommunala bolag, i synnerhet energibolag, får verka på villkor som är likvärdiga med dem som statliga och privata bolag har.

Stockholm den 4 oktober 2011

Annika Lillemets (MP)

Valter Mutt (MP)

Mats Pertoft (MP)

Lise Nordin (MP)

Jan Lindholm (MP)